

Ochrana hmyzu na loukách s příliš intenzivním managementem

Autoři:

Pavel Marhoul

Lokalita:

Louky u obce Kovač (okres Jičín)

Období sledování:

2008 - 2011

Souhrn:

Příliš intenzivní management luk v podobě dvou celoplošných sečí během roku a povinnosti udržet ke konci vegetační sezóny porost nižší než 30 cm je možno v současnosti považovat za klíčový negativní faktor pro biodiverzitu luk, především pak bezobratlých. Management vyplývá z podmínek zemědělských dotačních titulů, z nichž titul B1 v rámci programu Agroenvironmentální opatření patří z hlediska rozlohy k nejvýznamnějším. V praxi vede realizace předepsaného managementu k plošné homogenizaci lučního hospodaření na obrovských plochách zároveň a zesteňování podmínek na loukách. Pro některé druhy má tento přístup výrazně negativní dopady a může vést až k jejich lokálním, a při dlouhodobém působení i regionálním či ještě rozsáhlejšímu vymírání. Jedním z takových druhů je kobylka zavalitá (*Polysarcus denticauda*). Jedná se o velký, nápadný, bezkřídý druh kobylky s nízkou disperzní schopností a úzkou vazbou na mezofilní luční společenstva. Kobylka zavalitá byla v roce 2008 po více než sto letech nalezena u obce Kovač v okrese Jičín na jediné známé lokalitě v Čechách. Početnost nově objevené populace byla extrémně nízká z důvodů nevhodné péči o louky. Úprava hospodaření realizovaná po dohodě s místním zemědělským družstvem vedla k výraznému zvýšení populace druhu. Řešení použité na této lokalitě ale může být využíváno pouze lokálně při ochraně konkrétních, většinou určitým způsobem atraktivních druhů. Pro plošnou aplikaci na všech loukách s intenzivním managementem je pro administrativní náročnost nevhodné.

Metodika:

Lokalita byla v době objevení kobylky zavalitě celoplošně kosena bez ponechávání neposečených částí. Fragmenty travních porostů zůstávaly pouze v úzkých pruzích podél komunikací, kanálů a železniční trati. Louky byly obhospodařovány zemědělským družstvem v rámci základního titulu B1 agroenvironmentálních opatření. Podmínky dotace vyžadují realizovat dvě seče v průběhu roku, první do 15.7. (později změněno na 31.7.) a druhou do 30.10. Na lokalitě jsou louky pravidelně koseny v první polovině června. Od roku 2009 bylo ve spolupráci s místním zemědělským družstvem hospodaření upraveno. Po dohodě byly vybrány dvě louky v centru předpokládaného rozšíření (o celkové rozloze 2 ha), u kterých byla na základě výjimky z podmínek dotačního titulu vynechána první seč, a dále byly ponechány neposečené šestimetrové pásy při okrajích navazujících luk v celkové délce ca 1100 m. Druhá seč nebyla omezována. V následujících letech se uspořádání ponechávaných neposečených ploch mírně měnilo, celkový rozsah však zůstával srovnatelný. Úprava hospodaření byla administrativně zajištěna potvrzením od místně příslušného orgánu ochrany přírody, v tomto případě Městského úřadu v Jičíně, které zemědělské družstvo následně zaslalo kontrolnímu orgánu - Státnímu zemědělskému intervenčnímu fondu. Kobylky byly každoročně jednorázově monitorovány v polovině června sčítáním stridulujících samců při postupném procházení celé lokality. Průzkum byl proveden vždy při vhodném počasí - jasný den s teplotami nad 20 st. celsia a nízkými stupni rychlosti větru, neboť aktivita samců s ubývajícím sluncem rychle klesá.

Výsledky:

V roce 2007, kdy došlo k objevení populace kobylky zavalitě u Kovače, zde bylo zjištěno pouze 7 stridulujících samců a v následujícím roce dvanáct. Samci byli zatlačeni do zbytků nepokosené vegetace v silničních okrajích, podél železniční trati a ve vegetaci lemující napřímené kanály protínající luční komplex. V roce 2009, po zavedení úpravy hospodaření došlo ke zvýšení počtu

stridulujících samců na 290. V následujícím roce byl zaznamenán počet 532 samců a v roce 2011 to bylo 439 samců. Kromě samotného zvýšení početnosti stridulujících samců kobylek zavalitých bylo pozorováno rozšíření obsazené plochy. Samci využívali travnaté pásy podél železnice a silničních komunikací na migrace až do vzdálenosti ca 1 km. Během sledování nebyla nalezena žádná dospělá samice kobylky zavalité, oproti samcům je ale jejich zachytitelnost vzhledem ke skrytému způsobu života výrazně nižší.

Diskuze:

Po vstupu do Evropské unie v roce 2004 byla v České republice naplněna povinnost zavést zemědělské postupy šetrné k životnímu prostředí známé pod názvem agro-environmentální opatření. Jedná se o soubor několika dotačních titulů zaměřených především na travní porosty. Jedním z jejich cílů je ochrana biodiverzity. Výsledky sledování populace kobylky zavalité u obce Kovač dokládají, že tento cíl nejenže agroenvironmentální programy neplní, ale dokonce mohou být faktorem odpovědným za vyhynutí některých citlivých lučních druhů hmyzu. Lze odůvodněně očekávat, že vzhledem k velké rozloze luk, kde je aplikován podmínkami dotačních titulů předepsaný a přísně kontrolovaný intenzivní luční management dochází k plošnému ochuzování a zestejňování společenstev lučních organismů na celém území státu.

Systém agro-environmentálních opatření v České republice je z hlediska modifikací a reakcí na nově zjišťované skutečnosti velmi rigidní. Zemědělci se přihlašují k pětiletému závazku, který nemohou v jeho průběhu měnit. Jediným způsobem, jak nepříznivý stav řešit je aplikace výjimky potvrzené místně příslušným orgánem ochrany přírody. Tato výjimka umožňuje vynechání či modifikaci některé ze sečí či jiných dotačních podmínek, pokud je to nutné z důvodu ochrany konkrétních ohrožených druhů. Zkušenosti z projektu ochrany kobylky zavalité u obce Kovač ukazují, že pro ojedinělé a dostatečně odůvodněné případy je toto řešení funkční, jako systémové řešení je ale zcela nevhodné. Jedním z důvodů je nízká ochota hospodařících subjektů tyto úpravy akceptovat a současně přetrvávající obavy z kontrol plnění dotačních povinností i přes udělení výjimky. Mnohem závažnějším faktem je ale relativní administrativní náročnost tohoto procesu a obtížně představitelná aplikace na každou z luk zařazených do programu agro-environmentálních opatření.

Závěr:

Luční bezobratlí čelí v současné době negativnímu tlaku příliš intenzivního managementu luk prováděného v rámci zemědělských dotačních programů, především agro-environmentálních opatření. Tento tlak vede k ochuzování a zestejňování společenstev a může být příčinou vyhynutí citlivých druhů hmyzu. Systém agro-environmentálních opatření umožňuje řešit tento problém individuálně pro každou louku zvláště systémem výjimek z dotačních povinností. Zkušenosti z projektu ochrany kobylky zavalité na lučním komplexu u obce Kovač (okres Jičín) potvrdily využitelnost úpravy hospodaření formou výjimek z povinností při ochraně tohoto kriticky ohroženého druhu. Avšak vzhledem ke skutečnosti, že negativní vliv intenzivního managementu působí plošně na všech dotčených loukách, je jeho využitelnost pro plošnou úpravu hospodaření a snížení negativního vlivu zanedbatelná a je třeba jiné, komplexní a systémové řešení spočívající přímo v úpravě nastavení dotačních titulů.

Grafické přílohy: [celoplosne_koseni.jpg](#) [1]

 [kobyłka_zavalita_jicinsko_nekoseno_2009.jpg](#) [2]

 [kobyłka_zavalita_samec.jpg](#) [3]

 [vynechana_sec.jpg](#) [4]

 [vynechana_sec_2.jpg](#) [5]

Zadal: Pavel Marhoul

URL zdroje: <https://forumochranyprirody.cz/ochrana-hmyzu-na-loukach-s-prilis-intenzivnim-managementem>

Odkazy:

[1] https://forumochranyprirody.cz/sites/default/files/celoplosne_koseni.jpg

[2] https://forumochranyprirody.cz/sites/default/files/kobylka_zavalita_jicinsko_nekoseno_2009.jpg

[3] https://forumochranyprirody.cz/sites/default/files/kobylka_zavalita_samec.jpg

[4] https://forumochranyprirody.cz/sites/default/files/vynechana_sec.jpg

[5] https://forumochranyprirody.cz/sites/default/files/vynechana_sec_2.jpg